



DOOR LISA MATHIJSSSEN, MAARTEN VAN GERWEN & MANON PEETERS

Technokoffer moet nut technologische hulpmiddelen in praktijk tonen

De Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO) verwacht in 2050 een verdubbeling van het aantal mensen met dementie ten opzichte van 2013¹. Ruim 70 procent van ouderen met dementie woont nog thuis². Dit levert diverse uitdagingen op³, zoals problemen 1) met mantelzorgers of sociale netwerken, 2) gerelateerd aan veiligheid (valrisico of zwerfgedrag en 3) verminderde zelfredzaamheid (zoals bij dagstructuur en verzorging). Technologische hulpmiddelen kunnen ondersteunen in het prettig, veilig en zelfredzaam thuis blijven wonen⁴. Ook kunnen zij zorgpersoneel en mantelzorgers ontlasten. Goede voorlichting over deze hulpmiddelen is inmiddels een belangrijk onderdeel van het zorgproces. De Technokoffer kan hierbij helpen.

Bekend is dat beweging (zoals lopen) de cognitieve achteruitgang remt, omdat er een beroep gedaan wordt op planning, aandacht en flexibiliteit⁵. Technologische hulpmiddelen kunnen een belangrijke rol spelen bij het in beweging houden van thuiswonende ouderen⁶. Een voorbeeld is Tessa (www.tinybots.nl), een kleine robot in de vorm van een plant die ondersteunt bij de dagstructuur. Tessa kan de oudere met dementie er bijvoorbeeld aan herinneren om een blokje om te lopen of om andere oefeningen thuis te doen.

Een ander voorbeeld van een technologisch hulpmiddel is het valdetectiesysteem. Ruim 50 procent⁴ van de ouderen heeft valangst. Dertig procent van de 65-plussers valt minstens één keer per jaar - de helft hiervan zelfs vaker⁷. Valangst wordt geassocieerd met een groter risico op vallen⁸ en verminderde mobiliteit⁹, wat bijdraagt aan cognitieve achteruitgang. Dit kan er weer voor zorgen dat iemand uit-

eindelijk niet meer thuis kan wonen. Door een valdetectiesysteem, zoals leefstijlmonitoring van Sensara (www.sensara.eu) kan de angst om te vallen afnemen¹⁰, zodat de ouderen hopelijk meer gaan bewegen. Voor zorgprofessionals (zoals fysiotherapeuten) kan het gebruik van een valdetectiesysteem de behandeling versterken. Als er thuis ook bewogen wordt en niet alleen bij de therapeut in de praktijk, verbetert dit de lichamelijke en mentale conditie¹¹.

Onbekend maakt onbemind

Er zijn heel veel technologische hulpmiddelen. Veel ervan zijn nog onbekend bij zorgprofessionals, mantelzorgers en hun cliënten. Voorlichting - zoals via informatiebijeenkomsten - kan de bekendheid van deze hulpmiddelen vergroten. Daarbij is het van belang dat de betreffende technologische hulpmiddelen ook kunnen worden 'vastgehouden' en uitgetoetst. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van de Technokoffer.

Samen met de Fontys Paramedische Hogeschool, Dementie Ondersteuning en Trainingscentrum (DOT: de Wever) en de Brabantse Proeftuin Dementie is een klein onderzoek uitgevoerd naar de meningen over voorlichting met behulp van deze Technokoffer: een koffer gevuld met technologische hulpmiddelen (zie kader).

Technokoffer

In de technokoffer zitten technologische hulpmiddelen op het gebied van communicatie, veiligheid, oriëntatie, eenvoud en comfort. De huidige koffer bestaat uit: sociale robot Tessa, dementia App, GPS tracker spotter, gps-horloge spotter, Leefstijlmonitoring Sensara, Digitale dag aanduiging & kalenderklok, Medido medicijndispenser, Ledstrip, Rookmelder, daglichtlamp, stekkerdoos schakelaar bewegingsmelder, verzwaarde deken, eenvoudige afstandsbediening, telefoon met fototoetsen.

Doelgroepen

De informatiebijeenkomsten waarop de technokoffer wordt ingezet, zijn gericht op twee doelgroepen:

- 1) mantelzorgers en burgers
- 2) zorgprofessionals.

Een medewerker van het DOT (de Wever) geeft de bijeenkomsten in onder meer zorgcentra, beurzen, symposia of een locatie op aanvraag. Voor bovengenoemd onderzoek zijn alleen de voorlichtingsbijeenkomsten in de regio Tilburg meegenomen.

Een ondersteunende PowerPointpresentatie - aangepast aan de doelgroep - bevat onder andere ondersteunende filmpjes over het gebruik van de technologische hulpmiddelen. De Technokoffer zelf maakt de presentaties interactiever. De hulpmiddelen zijn tastbaar en werken. Dit roept sneller vragen op en zo kan er een discussie plaatsvinden over (het gebruik van) de hulpmiddelen.

Positieve ervaringen

Mensen die de informatiebijeenkomst bezocht hadden, vonden het prettig dat technologische hulpmiddelen met een voorlichting onder de aandacht werden gebracht. Voor hen was er nog veel onbekend.

Hulpmiddelen als de tablet en medicatiedispensers waren wel bekend, maar een tablet is vaak al een drempel omdat niet iedereen weet hoe en waarvoor deze kan worden ingezet. Hulpmiddelen zoals valdetectiesystemen, gps-spotters, Tessa of leefstijlmonitoring zijn nog vrij onbekend, en worden nog niet veel ingezet bij ouderen met dementie.

Ontlasten mantelzorgers

Gedurende het onderzoek zijn zorgprofessionals en mantelzorgers geïnterviewd. Zij (h)erkenden de toegevoegde waarde van technologische hulpmid-

delen. De mantelzorger kan ontlast worden en de kwaliteit van leven kan verbeteren. Een van de deelnemers benoemde heel duidelijk "dat het voor de mantelzorgers soms toch wel heel zwaar kan zijn om 24/7 beschikbaar te moeten zijn, als het om hun partner gaat".

Veel zorgprofessionals en mantelzorgers waren bereid om voorlichting te volgen, omdat er nog veel onbekend is over technologische hulpmiddelen in de zorg. Onbekend maakt onbemind, zoals deelnemers aangaven. Ook vinden ze het fijn om te weten wat er op de markt is en of hun kennis nog up-to date is. Een van de deelnemers stelde: "Je merkt dat het heel snel verandert, dus dat je zelf bij moet blijven om alles te weten wat er op de markt is."

Het is belangrijk dat zorgprofessionals, ouderen met dementie en hun mantelzorgers de noodzaak inzien van het gebruik. Met name ouderen zelf zijn hier nog niet van bewust, aldus de zorgprofessionals en mantelzorgers. De meeste deelnemers gaven aan dat ze na de voorlichting, positiever naar technologische hulpmiddelen kijken ten opzichte van voor de informatiebijeenkomst.

De deelnemers gaven ook aan dat het gebruik van filmpjes tijdens de presentatie een toegevoegde waarde had, hierdoor bleef het levendig. Ook de fysieke aanwezigheid van de koffer vonden de deelnemers erg prettig. Volgens deelnemers is het hierdoor tastbaarder en blijft de informatie beter hangen.

Verdere behoeften voorlichting

Op het gebied van voorlichting, naast de informatiebijeenkomsten met de technokoffer, gaven mantelzorgers aan om vooral behoefte te hebben aan een folder of informatie op beurzen. Ook zorgprofessionals benoemden dat ze, na de informatiebijeenkomst, graag een naslagwerk willen hebben.



Corrie Aarts (projectmanager Dementie Ondersteuning en Trainingscentrum, De Wever) met de technokoffer.

De grootste voorkeur gaat uit naar een website die ook up-to date gehouden wordt. Op deze website moet dan informatie staan over de actuele prijs, de mogelijkheid tot vergoedingen, eventuele leenmogelijkheden. Sommige hulpmiddelen zijn best prijzig, temeer omdat op het moment van aanschaf de meerwaarde voor velen (nog) niet duidelijk is. Ook zouden ze willen weten waar en hoe je de hulpmiddelen aanschaf, hoe het hulpmiddel gebruikt moet worden met een duidelijke uitleg over hoe je het installeert en of een oudere dit eventueel zelf kan.

Conclusies

Kortom: de technokoffer wordt gewaardeerd als ondersteuning van voorlichting over technologische hulpmiddelen bij mensen met dementie. Met het uitbouwen ervan door een up-to-date naslagwerk en concrete handvatten over het aanschaffen en gebruiken van de specifieke technologie, kan de informatievoorziening geoptimaliseerd worden.

Zorgprofessionals zijn ambassadeurs van de technologische hulpmiddelen. Het is daarom belangrijk dat deze voorlichting zich ook op hen richt, zodat zij cliënten kunnen voorlichten. Dit stimuleert het gebruik van deze hulpmiddelen en daarmee de kwaliteit van leven van mensen met dementie en hun naasten. ■

Referenties

1. Perenboom, R.J.M. TNO Kwaliteit van Leven: Enige prognoses betreffende dementie in de jaren 2007 tot 2030 in Amsterdam. 2009.
2. Peeters, J.M., De Lange, J., Van Asch, I., Spreeuwenberg, P., Veerbeek, M., Pot, A.M., & Francke, A.I. Landelijke evaluatie van casemanagement dementie. 2012.
3. Thoma-Lürken, T., Bleijlevens, M.H., Lexis, M.A., De Witte, L.P., & Hamers, J.P. Facilitating aging in place: A qualitative study of practical problems preventing people with dementia from living at home. *Geriatric Nursing* 2018, 39(1).
4. Van Den Schoor, L. Langer thuis door slimme technologie. *Nursing* 2017, 23(3).
5. Scherder, E., Eggermont, L., Achterberg, W., Plooi, B., Volkens, K., Weijenberg, et al. Pijn en beweging in relatie tot cognitie en gedrag bij dementie. *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie* 2009, 40(6): 270-278.
6. Zijlstra, G.A.R., Van Haastregt, J.C.M., Van Eijk, J.T.M., Van Rossum, E., Stalenhoef, P.A., & Kempen, G.I.J.M. Prevalence and correlates of fear of falling, and associated avoidance of activity in the general population of community-living older people. *Age and Ageing* 2007, 36(3): 304-309.
7. Tinetti, M.E., Speechley, M., & Ginter, S.F. Risk Factors for Falls among Elderly Persons Living in the Community. *New England Journal of Medicine* 1988, 319(26): 1701-1707.
8. Young, W.R., & Mark Williams, A. (2015). How fear of falling can increase fall-risk in older adults: Applying psychological theory to practical observations. *Gait & Posture*, 41(1), 7-12.
9. Vellas, B.J., Wayne, S.J., Romero, L.J., Baumgartner, R.N., & Garry, P.J. Fear of falling and restriction of mobility in elderly fallers. *Age and Ageing* 1997, 26(3): 189-193.
10. Brownsell, S., & Hawley, M.S. Automatic fall detectors and the fear of falling. *Journal of Telemedicine and Telecare* 2004, 10(5): 262-266.
11. Vaarten, V. Minder vallen door meer bewegen. *Geron* 2018, 20(3): 33-36.

CV

Lisa Mathijssen en Maarten van Gerwen zijn recent afgestudeerd aan de Fontys Paramedisch Hogeschool (FPH) als fysiotherapeut.

Manon Peeters is docent-onderzoeker Technologie in de Zorg (FPH) en heeft hun afstudeeronderzoek begeleid.

Dankwoord: bezoekers van de voorlichtingsbijeenkomsten die door ons geïnterviewd wilden worden, de Brabantse Proeftuin Dementie en Trainingscentrum De Wever

Brabantse Proeftuin Dementie:



Trainingscentrum De Wever:

